

ВАЛЕРІЙ ГАЙДАБУРА (До 70-річчя від дня народження)

Пропозиція написати статтю до видання «Мистецькі обрії» з нагоди ювілею Валерія Гайдабури зашкочила мене (як кажуть в Галичині) та збудила рій, здавалось, уже забутих комплексів: чи вдасться академічно, науково, ґрунтовно, коротко, та ще й у стислі терміни? Висловивши сумніви у телефонну слухавку, почула заспокійливе: жодних «жанрових» обмежень, ніякого академізму, окрім термінів.

«Муки творчості» завершилися черговим дзвінком: пора здавати! У відповідь пам'ять «видала інформацію» про нечасті зустрічі з ювіляром (випадкові, ділові, офіційні, наукові), які раптом пригадалися та вишикувались у яскраву кінострічку світлих і змістовних характеристик солейнізанта. Очевидно, у них — суть особистості Валерія Михайловича Гайдабури — доктора мистецтвознавства, члена-кореспондента Академії мистецтв України, заслуженого діяча мистецтв України, заступника генерального директора з творчих питань Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. З часової та географічної дистанції спробую їх відтворити.

Характер людини (як відомо ще від Арістотеля) визначають за його вчинками. Валерій Гайдабура чи не єдиний сьогодні в Україні представник малочисельного завлітського цеху, який не лише тривало працював у театрі (понад тридцять років — у Запорізькому, другий десяток — у Київському імені Івана Франка), впродовж 10 років керував лабораторією завлітів при Українському театральному товаристві, а й довів: театрознавець (поряд із відомими мистецькими професіями актора, режисера, сценографа) теж може в обраному фаху реалізувати себе та досягти визнання (не ставлячи свідомо такої мети).

Підтвердження? Унікальні серед театральних критиків нагороди: лауреат «Київської пекторалі», лауреат Міжнародної премії імені Уласа Самчука (Канада), Золота медаль Академії мистецтв України, котрі (переконана!) — не данина вже здійсненого в театрознавстві, а свідчення активної професійної діяльності. Сам Валерій Михайлович з притаманним йому почуттям гумору розцінює золоту медаль як логічне продовження середньої школи, яку закінчив із «срібною», а «іконостас» звань — як право допомогти комусь.

А зроблено вченим для українського театрознавства чимало: відкрито та оприлюднено явище **театру окупованої України (ТОУ)** — заборонене в радянській історіографії. Нове зацікавлення В. Гайдабури — **український театр в діаспорі**. Масштаби, історична новизна, фактаж, аналіз, персоналії — невичерпний пласт культури, який уже освоює вчений. Певна: немає серед нині суших колег по професії таких, котрі б не захоплювались, не дивувались (очевидно, й заздрили) з приводу «урожайності» автора: «Театр, захований в архівах» (Київ, 1998); «Театр між Гітлером і Сталінін» (Київ, 2004), «Летючий корабель Лідії Крушельницької» (Київ, 2006); «Театральні автографи часу» (Київ, 2007); численні статті, рецензії, розвідки, колективні монографії, гасла — немає жанру, в якому б не почувався Гайдабура, мов риба у воді. Така легкість — ознака довгої «рутинної» праці автора.

Сюди додамо ще відповідальну роботу у Національному театрі імені Івана Франка, наукові опонування, рецензування... У якому ритмі часу і його концентрації треба жити, щоб встигати стільки і так? Дала мене — загадка.

Виступи Валерія Гайдабури в 1990-х рр. у радіоциклі програм «Театр, захований в архівах» (редактор Н. Новоселицька) приковували увагу слухачів України авторською емоційністю (це так важливо для ефіру!), журналістською майстерністю, високою культурою

мови (за дипломом В. Гайдабура — філолог), науковою новизною та вагомістю почутого. Зізнаюсь, я, працівник ЗМІ, так і не скористалась мудрою порадою Валерія Михайловича: на львівських теренах підготувати серію радіо- чи телепрограм, котра стала б згодом основою майбутньої книжки. В. Гайдабура уміє задумане реалізовувати. Як це вдається? Не знаю.

Одна з розгадок «Гайдабурівського рецепту успішності», гадаю, у генетичному коді. Від мами, завзятої аматорки в Гуляйполі (Дніпропетровської області), син перейняв ту безмежну любов до священодійства ТЕАТРУ. Бо там (та ще й у кіно, яке добре знає і любить) витворюється інший, досконаліший світ. До нього й прагне «заангажована естетикою» романтична душа ювіляра. Для цього треба вміти пробачити «позалаштункові» вади живого театру, не помічати їх, відділяючи зерна від половини. Спробуйте! Не кожному це вдається.

Здається, він не терпить несмаку, непрофесійності, некоректності в житті і професії. Пригадалися два показові в цьому плані моменти (іронія і почуття гумору — важливі складові характеру В. Гайдабури). Під час однієї з конференцій (як реакція на нецікаву доповідь «спікерші») почула тихо кинутий «апарт»: «Таку фігуру треба драпірувати»... Тепер, готуючись до виступу, думаю не тільки про зміст, а й про «драпіровку». Якось на фестивальному обговоренні В. Гайдабура несподівано зник із залу, залишивши там свій портфель (про який згадав перед зачиненими дверима квартири). Тепер розумію: в такий спосіб він висловив своє ставлення до змісту дискусії. Вчинок? Безумовно! Право бути самим собою. Це, видається, єдина з особистісних характеристик, яка стала результатом його професійної діяльності. Пригадуєте, у Ліни Костенко: «Моя свобода завжди при мені».

На свій день народження Валерій Гайдабура поїхав до доньки, в Італію. Влаштувавши собі з дружиною «римські канікули», солейнізонт позбавив колег по цеху святкової суетності, офіційної нещирості. Там, у сонячній красі батьківщини епохи Відродження, гадаю, виношувалась ідея нової книжки. Якої? Автор не примусить довго чекати. Він же — ГАЙДАБУРА! Отака кінострічка вималювалась у мене при згадці про славного нашого ювіляра. Коротко? Але ж святкова телеграма не повинна бути довгою.

Світлана МАКСИМЕНКО

мистецтвознавець

МИХАЙЛО ІЛЛЕНКО (До 60-річчя від дня народження)

Михайло Ілленко — один з трьох братів Ілленків, розповідь про яких можна починати майже як заспів народної думи про славних козаків-лицарів, що стоять на сторожі... Ні, цього разу не безкраїх степів, високих гір, золотoverхих міст. Вони обороняють останні рубежі вітчизняного кіно. Багато хто вже навіть серед кінематографістів махнув на нього рукою, цитуючи відому приказку: «Пацієнт скоріше мертвий, ніж живий».

Та навіть багаторічне життєвіття українського кіновиробництва не змусило братів Ілленків скласти руки. Старший, Вадим, готує операторську зміну, очолює кафедру в Київському національному університеті культури і мистецтв, знаменитий кінорежисер Юрій виплескує свою могутню енергію за письмовим столом. І, нарешті, наймолодший — Михайло. Він дуже схожий і разом з тим не схожий на своїх братів. Він не має